

Vyloučení osob soudních.

Římské právo rozeznávalo důvody vyloučení a zamítnutí soudců, činíc rozdíl mezi *iudex incapax* (soudce k úřadu nezpůsobilý pro vady tělesné nebo duševní), *iudex inhabilis* (který z rozhodování určitých případů zákonem jest vyloučen) a *iudex suspectus* (který v jednotlivých případech může býti odmítnut). Rakouské právo rozeznává rovněž důvody vyloučení a zamítnutí soudních osob. Vyloučení liší se od zamítnutí tím, že toto se jeví v první řadě jako právo strany soudní osobu z určitých důvodů pro předpojatost zamítnouti, kdežto, je-li tu důvod vyloučení, musí soudce sám každého soudcovského úkonu se zdržeti.

I. Důvody vyloučení.

1. Důvody vyloučení se zakládají jak v civilním tak i v trestním řízení především v poměrech osobních. Dle zásady, že nikdo nemůže býti soudcem ve věci vlastní, jsou soudcové vyloučeni z vykonávání soudcovského úřadu:

A. Řízení soudní civilní:

a) ve věcech, ve kterých sami jsou stranou, nebo při kterých jsou k některé ze stran v poměru spoluoprávněného, spoluzavázaného nebo postihem povinného (§ 20 č. 1 j. n.);

b) ve věcech svých manželek anebo takových osob, které s nimi v přímé řadě jsou příbuzny nebo sešvakřeny, nebo s kterými v poboční řadě až do čtvrtého stupně jsou příbuzni nebo v druhém stupni sešvakřeni (§ 20 č. 2 j. n.);

c) ve věcech svých osvojitelů nebo pěstounů, osvojenců nebo schovanců, svých poručenců a opatrovanců (§ 20 č. 3 j. n.);

d) ve věcech, v nichž zřízení byli nebo ještě zřízení jsou za zmocněnce některé ze stran (§ 20 č. 4 j. n.).

Dříve dle staré soud. instr. (§ 52 č. 5) byl soudce vyloučen též ve věcech svých věřitelů a dlužníků; tento důvod vyloučení nová jur. norma nepřijala, a bylo by lze tohoto poměru se dovolávati po případě toliko jako důvodu zamítnutí (§ 19 č. 2 jur. n.).

B. Řízení trestní:

Rovněž v řízení trestním jest soudce i zapisovatel vyloučen z předsezení soudcovských úkonů, byl-li sám trestným činem poškozen nebo je-li osoba poškozená nebo uražená s ním spojena svazkem manželským, nebo je-li obviněný, poškozený, státní zástupce, soukromý žalobce neb obhájce s ním v linii přímé spřízněn nebo sešvakřen, nebo je-li jeho bratrancem anebo sestřenicí nebo v linii pobočné ještě blíže s ním spřízněn nebo ve stejném stupni sešvakřen nebo konečně, je-li jeho osvojitelem nebo pěstounem, osvojencem nebo schovancem, poručencem nebo opatrovancem (§ 67 tr. ř.).

2. Důvody vyloučení mohou se zakládati též v úředním postavení soudcově vzhledem k předchozím jeho úředním úkonům, jichž nelze srovnati s dalšími soudcovskými funkcemi.

A. Řízení soudní civilní:

a) Soudce nemůže se účastniti v rozhodování ve vyšší instanci o věcech, v nichž při některém podřízeném soudu účasten byl při vydání rozsudku nebo usnesení v odpor vzatého (§ 20 č. 5 jur. n.).

b) Rovněž jest vyloučen z řízení přelíčení a z rozhodování o žalobě pro zmatečnost a žalobě o obnovu soudce, pro jehož účast v rozhodnutí

žaloba zmatečná (§ 529 č. 1 c. ř. s.) nebo pro jehož chování žaloba o obnovu podle § 530 č. 4 c. ř. s. byla podána (§ 537 c. ř. s.).

B. Řízení trestní:

Ve věcech trestních platí zásada, že rozsudek musí býti vynesena bezprostředně pod vlivem hlavního přelíčení; proto jest vyloučen ze spolupůsobení a rozhodování při hlavním přelíčení soudce, který v téže věci byl činným jako soudce vyšetřující nebo účastnil se při rozhodování o odporu podaném proti vydání v obžalovanost (§ 68 tr. ř.). Soudce, který vedl přípravné vyhledávání, nesmí v téže věci se účastniti při vynášení rozsudku (roz. ze dne 2. června 1886 č. 6402, sb. 932); naproti tomu neodůvodňuje vyloučení soudcovy ze spolupůsobení a rozhodování při hlavním přelíčení okolnost, že jako zpravodaj v téže věci obviněnému, ve vazbě se nacházejícímu doručil spis obžalovací a po podání odporu spisy vrchnímu soudu zemskému předložil (roz. ze dne 2. června 1886 č. 4367, sb. č. 928). Soudce však není vyloučen z jednání a vynášení rozsudku o obžalobě pro křivé svědectví z toho důvodu, že byl členem sborového soudu při hlavním přelíčení, při němž křivá výpověď byla učiněna (roz. ze dne 4. února 1881 č. 10.526).

Ve vyšší instanci jest soudce vyloučen

α) z řízení o všech trestních věcech, v nichž byl činným jako vyšetřující soudce;

β) z řízení o opravných prostředcích z rozhodnutí, při nichž v nižší instanci v hlasování se účastnil;

γ) z referátu a předsednictví při řízení v trestních věcech, ve kterých byla činnou jako vyšetřující soudce nebo jako zpravodaj při podřízeném soudě osoba, ku které jest v poměru naznačeném pod č. 1 lit. α až δ.

3. V trestních věcech jest soudce nebo zapisovatel vyloučen ve všech instancích, jestliže

a) se stal svědkem skutku, jenž jest předmětem trestního řízení, mimo svoje úřední úkony nebo byl-li o téže věci slyšen jako svědek nebo znalec;

b) účastnil-li se v téže věci jako obhájce, zástupce soukromého žalobce nebo soukromého účastníka nebo jako státní zástupce.

II. Právní účinky důvodů vyloučení:

1. Spolupůsobení soudce vyloučeného odůvodňuje zmatečnost řízení jak v civilních tak i v trestních věcech (§ 477 č. 1 c. ř. s., § 71 tr. ř.).

2. Důvod soudce po zákonu vylučující stranou tvrzený, musí býti vždycky za úřední moci zjištěn (§ 22 posl. odst. j. n.).

3. Důvod soudce vylučující straně dříve neznámý může býti stranou i po právní moci rozsudku dle § 529 c. ř. s. ve lhůtě § 534 č. 1 udané zmatečnou žalobou proveden.

4. Je-li v trestním řízení nebezpečí v prodlení a nemůže-li jiný soudce nebo zapisovatel ihned býti přibrán, má i po zákonu vyloučená soudní osoba úkony nezbytné sama předsevzít vyjímajíc ten případ, když trestní řízení čelí proti manželce soudcově nebo proti osobám ve smyslu shora naznačeném s ním spřízněným nebo sešvakřeným, ve kterémžto případě budiž úřední řízení neprodleně nejbližšímu soudci odstoupeno (§ 71 tr. ř.). O zamítání soudců i jiných soudních orgánů v řízení civilním srv. §§ 19 a 21—27 jur. nor. a čl. Zamítnutí soudců.